

Стрилець О. В. Дидух как элемент украинского этнодизайна у формировании духовности и национальной культуры молодежи.

В статье рассматривается один из элементов украинского этнодизайна – дидух, его использование в формировании духовности и национальной культуры подрастающего поколения. В традиции украинского народа фигура дидуха имеет разнообразное значение: это самый предок народа; также люди в этом образе олицетворяли фигура Господа; другой раз выступает прадед как первоначальный идеальный хозяин. Предлагаются методы и формы организации мастер-классов по украинскому декоративно-прикладного искусства и анализируется опыт работы преподавателей высших педагогических учебных заведений.

Ключевые слова: *этнодизайн, духовность, национальное воспитание, народные традиции, обычаи, обряды, дидух, духовная культура, формирование личности.*

Strilets O. V. Didukh Ukrainian etnodesign as a kind of spiritual formation and national youth culture.

The article deals with one of the elements of Ukrainian etnodesign - didukh, its use in the formation of national culture and spirituality of the younger generation. In the tradition of the Ukrainian people figure Didukh has various meanings: it is the ancestor of the people, as people in this image personified figure of the Lord, other times great-grandfather stands as the original perfect host. The methods and forms of organization of master classes in Ukrainian arts and crafts and analyzes the experience of teachers of higher educational establishments.

Keywords: *etnodesign, spirituality, national education, folk traditions, customs, rites, didukh, spiritual culture, formation of personality.*

УДК: 371.15:377.112.4.

Твердохлібова Я. М.

КОМПОЗИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті окреслені проблемні питання щодо формування й розвитку композиційної здатності студентів у процесі художньо-графічної підготовки. Обґрунтовується думка, що графічна композиція є важливим дидактичним інструментарієм у формуванні професійної здатності, компетентності особистості й розвитку її творчого потенціалу. Композиційну діяльність студентів в процесі художньо-графічної підготовки віднесено до інноваційних технологій художнього навчання, що дозволяє реалізацію принципу фундаменталізації професійної освіти. Композиційна діяльність розглядається у вимірах особистісно-зорієнтованого підходу з позицій педагогіки мистецтва й художньої дидактики та поетапного цілеспрямованого її протікання в ході освоєння основ мистецтва графіки в системі педагогічної освіти. В статті окреслено зміст педагогічного процесу, який детермінується такими складовими як предкомунікативність (навчання – пізнання), комунікативність (навчання – учіння) та посткомунікативність (учіння – творчість), котрі розкривають сутнісну характеристику моделі педагогічного управління процесом композиційної діяльності студентів. Освітня модульна технологія "навчання – пізнання – учіння – творчість" розглядається як динамічний процес професіоналізації, що є педагогічним інструментарієм формування професійної здатності студента до виконання завдань художньо-графічної діяльності на якісному рівні, в тому разі створювати виразну композицію засобами графіки.

Ключові слова: *художньо-графічна підготовка, професійна здатність, компетентність, композиційна діяльність, творчість, дидактичні умови.*

Тенденції розвитку національної системи художньо-педагогічної освіти в нових умовах її протікання потребують теоретичного й практичного оновлення змісту

професійної підготовки вчителя образотворчого мистецтва. Вихідні концептуальні положення щодо інноваційного змісту професійної підготовки майбутніх учителів ґрунтуються на основних засадах Закону "Про вищу освіту" (2014 р.), Державного стандарту початкової загальної освіти (2011 р.), Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (2011 р.) в освітній галузі "Мистецтво" (образотворча лінія) та реалізації змісту нових програм для загальноосвітніх шкіл "Образотворче мистецтво" (2011 р.), державоутворюючих документах. У них визначено завдання щодо розробки концептуальних засад модернізації змісту підготовки художньо-педагогічної підготовки майбутніх учителів.

У пошуку шляхів удосконалення художньо-педагогічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва важливого значення набуває науково-методична розробка інноваційних технологій дидактичного забезпечення процесу пізнання, навчання-учіння та творчості студентів, головною метою якої є формування професійної компетентності випускників педагогічних закладів освіти до художнього навчання школярів [2; 3]. Тому провідними науковцями в галузі художньо-педагогічної освіти значне місце відводиться питанням формування предметної компетентності особистості, як основи професійної здатності випускників у творчому вирішенні завдань художньо-естетичного виховання підростаючого покоління [2; 3; 6]. У цьому розумінні важливим для нашого дослідження є концептуальний розгляд І. А. Зязюном "педагогічної дії" в динамічному процесі оволодіння професіоналізмом [6, с. 21-29], психолого-педагогічні аспекти формування предметної компетентності [6, с. 46-53], теоретичний виклад В. А. Семиченко щодо психологічних механізмів активізації, мотивації, спрямованості особистості на творчу діяльність [10]. Визначені теоретичні положення вслугують концептуальною базою для розгляду завдань професіоналізації в процесі художньо-графічної, композиційної діяльності студентів у системі педагогічної освіти.

У вирішенні завдань цієї проблеми важлива роль відводиться дидактиці. Пошуки дидактичних засад художньої підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва здійснювали вчені та художники – педагоги. Однак, свого вирішення ще не знаходять у наукових дослідженнях та практиці художньо-педагогічної освіти розробки дидактичних умов процесу художньо-графічної підготовки студентів.

Аналіз педагогічного досвіду, літературних джерел показують, що підвищення результативності підготовки майбутніх учителів до виконання своїх професійних функцій пов'язано не стільки з виявленням нових засобів і підходів до визначення цілей, завдань змісту художньо-педагогічної освіти, стільки з перебудовою вже існуючих способів організації навчально-виховного процесу вищої педагогічної школи. Останнє припускає перехід від принципів екстенсивного розвитку художньо-педагогічної освіти до його інтенсифікації, що передбачає виховання соціально зрілої й професійно компетентної особистості вчителя. У теорії педагогіки вищої школи значна увага приділяється проблемам художньої підготовки особистості [2; 4; 9]. Вивчення сучасного стану художньо-педагогічної підготовки майбутніх учителів свідчить про крайню однобічність підходів до процесу навчання основ мистецтву графіки. Існуюче положення справ викликає необхідність значного підвищення рівня професійної підготовки майбутніх учителів у галузі мистецтва графіки.

Отже, на сучасному етапі розвитку педагогічної науки й мистецької практики – проектування новітніх дидактичних стратегій в освітній системі є важливим напрямком наукового дослідження процесу професіоналізації, у тому разі, розгляду дидактичних умов художньо-графічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пізнання, навчання-учіння та творчості.

Важливим дидактичним інструментарієм процесу професіоналізації є художня графіка, як вид образотворчого мистецтва та навчально-творча діяльність особистості. Графічну композицію ми розглядаємо як важливу складову творчої діяльності студентів у процесі вивчення основ мистецтва графіки за програмою дисципліни "Художня графіка" та під час проходження пленерної практики, виконання самостійної роботи. Зміст цих видів навчання, учіння, творчості потребує доцільного застосування інноваційних дидактичних умов продуктивного протікання процесу художньо-графічної та композиційної діяльності студентів.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить, що філософські й педагогічні аспекти художнього навчання основам композиції в процесі професійної підготовки майбутніх учителів розглядали вчені та художники-педагоги Г. В. Біда, І. А. Зязюн, В. С. Кузін, Б. М. Неменський, В. Ф. Орлов, О. П. Рудницька, А. В. Чебикін, Є. В. Шорохов та ін. Майже всі провідні фахівці в галузі художньої педагогіки неодноразово наголошували на тому, що саме мистецтво композиції наділене специфічною функцією – формувати культурний світогляд особистості. У цьому аспекті філософія мистецької освіти, на їх думку, полягає в духовно-практичній продуктивній діяльності в сфері композиційної творчості, як в умовах навчання, так і в процесі самостійної роботи. На визначальну роль композиції, як засобу художньо-естетичного, мистецько-професійного розвитку особистості майбутнього фахівця вказують сучасні науковці Г. Є. Гребенюк, В. Б. Григор'єва, О. О. Кайдановська, І. В. Пастирь, М. О. Пічкур, В. О. Радкевич, В. Г. Щербина та ін. У розгляді окреслених художньо-педагогічних положень та завдань нашого дослідження ми спираємося на фундаментальні позиції методології філософії мистецтва, на основі котрих професор О. П. Рудницька розкриває художньо-теоретичні засади педагогіки мистецтва, позначає дидактичні чинники формування професійної компетенції особистості [9]. Важливим для розгляду питань оптимізації навчально-виховного процесу з окресленої проблеми є наукові положення дидактики Ю. К. Бабанського [1], теоретичні й методичні аспекти художнього розвитку особистості Г. М. Падалки [4], а також основні засади художньої дидактики Б. М. Неменського.

Для організації композиційної діяльності в процесі навчання-учіння студентів важливими є також художньо-дидактичний розгляд питань і завдань пізнання композиції, викладених І. В. Пастирем, котрий наголошує на тім, що аналіз інтегративних функцій композиції творів майстрів образотворчого мистецтва дозволяє студентам активно й продуктивно застосовувати композиційні способи дій у творчому вирішенні програмних завдань із композиції [5].

Аналіз наукових праць з окресленої проблеми та практичного досвіду колег різних навчальних закладів України й ближнього зарубіжжя висвітлює основні гносеологічні й практичні аспекти композиційної діяльності студентів у процесі їхньої професійної підготовки. В окреслених ученими педагогічних умовах професійної підготовки ми знаходимо досить переконливі гарантії художньої дидактики [9], модульної технології навчання [7], які дозволяють реалізувати принципи розподілу процесу навчання на структурні стадії. Однак наукова організація процесу художньо-графічної підготовки й композиційної діяльності студентів ще не знайшла свого вирішення.

Метою статті є виклад дидактичних аспектів у визначенні механізмів, що лежать в основі педагогічних стратегій художнього навчання основам графічної композиції в процесі художньо-графічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва. У статті подано матеріали результатів дослідження в стислому викладі.

Актуальність проблеми, недостатня теоретична та практична дослідженість, а також потреба в удосконаленні наукової організації художньо-педагогічного освіти окреслили завдання для експериментального дослідження доцільно інноваційних дидактичних умов

процесу художньо-графічної підготовки майбутніх учителів, у тому разі й композиційної діяльності.

У системі професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва вагоме значення має вивчення композиції, оскільки вона взаємопов'язує всі міждисциплінарні засоби образотворчого мистецтва і є найзмістовнішим компонентом художньо-творчої діяльності особистості [8]. Композиційна діяльність студентів художньо-педагогічних факультетів протікає в процесі їхньої професійної підготовки на заняттях із дисциплін мистецького циклу, у тому разі навчальної дисципліни "Художня графіка", безпосередньо дисципліни "Композиція", зміст котрих спрямовано на формування композиційних компетентностей у студентів художньо-графічного факультету педагогічного університету.

До інноваційних технологій художнього навчання, що забезпечують реалізацію принципу фундаменталізації професійної освіти, ми відносимо композиційну діяльність студентів при вивченні основ художньої графіки, передусім оригінальної графіки. Художня оригінальна графіка – найбільш мобільна у вирішенні багатьох педагогічних проблем професійного становлення вчителя мистецьких дисциплін.

Практичний досвід та твердження науковців про інтегруючі можливості оригінальної графіки як навчального предмету та художньо-творчої діяльності особистості доводять до висновку, що такими здатностями перш за все мають бути художньо-композиційні, художньо-аналітичні, художньо-образні та мислення "в матеріалі", що детермінують композиційну діяльність студентів у процесі навчання-учіння. Саме вони визначають рівень професійно-мистецької компетентності, котрі мають бути розпредмечені в художньо-педагогічній діяльності майбутнього фахівця, практично втілені в роботі з дітьми та особистій творчій діяльності.

Композиція як творча діяльність є універсальним засобом формування професійної здатності особистості. Формування у студентів художнього уявлення й образного мислення, засвоєння ними основних видів композиції, композиційних принципів, категорій та властивостей художньої форми здійснюється за умов оволодіння основними способами дій композиційної діяльності. Композиційну діяльність студентів ми розглядаємо у вимірах особистісно-зорієнтованого підходу з позицій педагогіки мистецтва й художньої дидактики та поетапного цілеспрямованого її протікання в ході освоєння основ мистецтва графіки в системі педагогічної освіти [8].

На основі аналізу значного масиву науково-теоретичних доробок, практики митців різних видів і жанрів образотворчого мистецтва, ми визначили, що композиція як процес художньо-пізнавальної діяльності студентів повинна дидактично розглядатися за основними структурно-функціональними складовими образотворення. Такими складовими є "форма", "колір", "простір", "художня техніка" й сама "композиція – компоновка", тобто ті найважливіші засоби образотворення, що є основою для самого художнього твору й умовою для вираження думки творчої особистості. Визначені складові образотворення – не випадковість, вони є найважливішою складовою масиву закономірностей образотворення в композиції,

З огляду на системну модель динамічного процесу художньо-графічної підготовки студентів ми окреслили умови в тих підструктурах педагогічної технології, що є найбільш значущими для нашого дослідження. Наведемо основні результати практичного використання дидактичних умов для композиційної діяльності в процесі професійної художньо-графічної підготовки студентів Державного закладу "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського".

Узагальнення результатів пілотажного дослідження показало, що зміст педагогічного процесу в системі художньо-графічної підготовки фахівців складається із

трьох основних складових полікультурної мистецької освіти: передкомунікативного (навчання – пізнання), комунікативного (навчання – учіння) і посткомунікативного (учіння – творчість), котрі спрямовані на становлення професійної культури та унікальності власного “Я” творчої особистості. Звідси випливає твердження, що художньо-графічна підготовка фахівця може розглядатися в першу чергу як процес виховання духовно – естетичної особистості. У значній мірі цей процес детермінується з композиційною діяльністю. Композиційна діяльність є домінантою й рушійною силою формування творчої особистості та її самовияву. Ці положення є для нашого розгляду проблеми концептуально методологічними.

Стисло визначимо деякі аспекти зазначених вище положень. Так, передкомунікативну складову процесу художньо-графічної підготовки студентів ми розглядаємо як етап пізнання, тобто ознайомлення й усвідомлення мистецтвознавчих, культурологічних, методичних та художніх образотворюючих основ композиції творів живопису, графіки, декоративно-прикладного мистецтва. Для вирішення цих завдань програмою розглядаються мистецтвознавчі та культурологічні аспекти композиції та композиційної діяльності, питання процесу пізнавально-розвиваючого потенціалу особистості, протікання процесу навчання – пізнання – учіння – творчості. Отже, вони є базисною основою мотивації процесу пізнання для подальшої спрямованості практичної композиційної діяльності студентів під час навчання у ВНЗ.

Комунікативна складова процесу художньо-графічної підготовки майбутніх учителів закладає основну базу професійного становлення у галузі мистецтва графіки в системі педагогічної освіти. Ця складова виступає як основний етап педагогічного стимулювання процесів навчання-пізнання-учіння, тобто формування якісного рівня розуміння й усвідомлення художніх явищ, що акумулюються в композиції навчально-творчої роботи студента. Відповідно до способів функціонування образотворюючих художніх засобів, як дидактично-змістових ліній (вертикальних та горизонтальних) процесу навчання – учіння та творчості (композиція, форма, колір, простір, художні техніки та способи й прийоми пластично-образного вираження мотиву композиції) ми розробили методику художнього навчання. Її зміст спрямовано на формування і розвиток у студентів розумово-практичних способів дій композиційної навчально-творчої діяльності та професійно значущих умінь і навичок композиційного, образного мислення на рівні синтезу художніх закономірностей зображення й відтворення образу безпосередньо в композиції на задану тематику. Інтеграція знань та спрямованість розумово-практичних способів дій ґрунтується на розумінні й усвідомленні, що всі складові образотворення мають бути фундаментом художньо-творчої діяльності. Така інтеграція органічно детермінує мотиви осягнення синтезу між окремими видами художньо-композиційного мислення (живописного, графічного, образного, естетичного, мислення в матеріалі, навіть морального тощо), і тим самим збагачує творчий потенціал особистості на рівні продуктивної композиційної діяльності.

Посткомунікативний компонент процесу учіння-творчості особистості ми розглядаємо як заключний етап формування у студентів композиційної здатності до творчого самовияву в художньо-графічній діяльності.

Перші два компоненти за змістом навчальної діяльності студентів забезпечуються керівництвом з боку педагога, а третій протікає більш самостійно, тобто студент самоудосконалює свій рівень професійної здатності в композиційній діяльності, але за умов, визначених програмою другого модуля (творчий проект). Зазначимо, що композиційна творчість на першому й другому етапі чітко визначена завданнями першого змістового модуля програми “Художня графіка”. Вони надають особистості професійно оволодівати масивом розумово-практичних способів дій композиційної діяльності.

Професійна композиційна творчість і полягає в тім, що особистість знає й уміє виконувати дії цілеспрямовано. Система знань та вмій, як наявність здатності, є рушійною силою продуктивної художньої діяльності особистості.

Результати дослідження підтверджують дидактичну доцільність умов динамічного процесу професіоналізації, спрямованого на розвиток художньо-образного мислення, композиційного мислення та мислення в матеріалі, відчуття естетичної гармонізації форми та змісту композиції, її цілісності та логічної завершеності у формі образного вираження смислу композиційного сюжету. Загальнокультурний рівень професіоналізації майбутніх учителів доцільно протікає за умов, коли студент отримує: а) знання теоретичного обґрунтування основних положень композиції, оскільки вони носять дослідницький характер, перетворюючи хаотичні, спонтанно-креативні асоціації в осмислений творчий пошук, надовго зосереджуючись на конкретній меті, що є важливою передумовою продуктивності художньо-творчої діяльності; б) систему практичних умінь як наявність композиційної здатності до практичної реалізації знань у пошуках засобу відображення задуманої ідеї, творчого підходу до рішення будь-якого програмного завдання у визначених художніх техніках оригінальної графіки. Окреслені дидактичні умови протікання процесу художньо-графічної підготовки є рушійною силою усвідомлення художніх явищ мистецтва графіки та творчого самовияву особистості в композиційній діяльності, сприяє формуванню й розвитку широкого кола професійних здатностей. За своїм змістом вони окреслюють сутність дидактично-змістовних ліній процесу навчання-учіння. Такий педагогічний підхід ми широко використовуємо в процесі художньої-графічної підготовки вчителів образотворчого мистецтва [9]. Показник рівня якості композиційної творчості студентів у процесі художньо-графічної підготовки становить експериментальних групах 86%.

Аналіз навчально-творчих робіт студентів засвідчує, що зазначені етапи процесу художнього навчання – пізнання – учіння – творчості мають бути забезпечені рядом дидактичних умов. Перш за все це формування художньо-аналітичного та художньо-образного мислення в процесі образотворення, що й забезпечує творчу художньо-графічну діяльність особистості. Результати експериментального дослідження в зазначеному аспекті із проблем художньо-графічної підготовки майбутніх фахівців для загальноосвітньої школи показує, що рівень художнього досягнення в графічній інтерпретації складових композиції залежить: а) від цілого ряду взаємодіючих аспектів, починаючи від психологічної здатності особистості створювати художній образ й закінчуючи концептуально смисловою ідеєю сюжету графічного твору; б) від принципів особливостей природи творчості й образотворчих методів створення композиції засобами оригінальної графіки.

Ці два моменти мають чисто умовний характер. Тим більше, що весь розглянутий зв'язок реалізується в єдиному ряді залежностей, які схематично можна представити у вигляді двох циклів. Перший цикл пов'язаний зі співвідношенням конструктивних елементів, що відтворюють відчуття предметно-просторових компонентів, відчуття маси, ваги, обсягу, пластики, графічності зображення тощо. Другий цикл пов'язаний з відношенням до можливостей самої художньої мови графіки, що відкривається в першу чергу в графічно пластичному вираженні тектоніки, мальовничості, лінійності, площинності, фактурності й т.п.

Для художньої дидактики ці аспекти є важливими. Визначення їх надає можливість використовувати доцільні дидактичні умови в процесі художньо-графічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва та формувати професійну здатність, предметну компетентність.

Модель педагогічного керівництва процесом графічної підготовки майбутніх фахівців побудована на тріступінчастій методичній системі художнього навчання основам композиції. Коротко розглянемо основні аспекти з позиції процесу навчання-пізнання, навчання-учіння як навчально-творчої діяльності.

Перший аспект припускає розгляд питань, що стосується психологічної проблеми залежностей між індивідуальним баченням студента, загальними умовами зорового досвіду й реальним предметом, що є мотивом зображення. Для розуміння студентом специфіки художньої графіки та її функціонального призначення в створенні композиції, необхідно розкрити питання психології творчості художника-графіка, щоб він усвідомив: як бачить об'єкт художник, що його цікавить, що він виділяє в об'єкті, а що відсуває, як оцінює побачене, як осмислює, що привносить, а що перетворює.

Другий аспект передбачає розгляд завдань перетворення реальних форм предметного світу. Відомо, що художник відтворює не стільки предмет, скільки своє сприймання предмета, продиктоване особистою тональністю образного судження, мислення й творчим завданням, що перед собою він ставить. Тому програмою передбачена система різноманітних практичних завдань і вправ, спрямованих на придбання даного досвіду, щоб у подальшій творчій роботі створювати графічні композиції художнього рівня. На цьому етапі, у процесі виконання програмних завдань, кожен студент повинен у графічній композиції по-своєму інтерпретувати реальні форми предметного світу. Така інтерпретація показує співвідношення між баченням студентом предмета й характером графічних перетворень, здійснених у результаті перебудови цього бачення в його внутрішньому світі. Спрямованість співвідношення відкриває первинні умови формоутворення та образотворення. Уже простий факт оцінки побаченого студентом "очима художника", пропозиція власної ідеї предметності в графічній фразі, підтверджує рівень образотворчих досягнень майбутнього фахівця. Тому особливу увагу в методиці художнього навчання основам мистецтва графіки ми приділяти дидактичним питанням, спрямованим на рішення окреслених завдань, пов'язаних із характером формоутворення в художньо-графічній діяльності (навчальній та творчій). Такими дидактичними завданнями можуть бути: перетворення предметного світу в плані безпосереднього співвіднесення з реальністю, а також у плані художнього принципу організації виразної форми, композиційної фрази, сюжетної композиції засобами мистецтва оригінальної графіки. У розробленій автором програмі передбачені дидактичні умови й система вправ для реалізації концептуальної ідеї та завдань графічної підготовки майбутніх учителів, складовою котрої, перш за все, є композиційна навчально-творча діяльність студентів [8].

У програмі передбачені практичні завдання-вправи, зміст яких вимагає графічну інтерпретацію форм зримого світу, що конкретизує широке коло найважливіших компонентів композиційної творчості студентів, а саме: впливи умов часу, суспільної позиції, використання досвіду всієї художньої культури, конкретних творчих інтересів майстрів минулого, безпосереднього завдання, покладеного в основу твору тощо. Графічний спосіб інтерпретації предметного світу утворює умови для формоутворення та образотворення в композиції графічного завдання. Він дозволяє відтворювати засобами графіки наочний зв'язок між об'єктом і відтворенням його. На цьому рівні творчих способів дій, актів відбувається складне перетворення реальності в графічну форму, коли студенти бачать "різне в одній і тій же формі", що є умовою оцінювання образотворчих досягнень студента на даному етапі навчання основ композиції в графіці.

Третій дидактичний аспект припускає розгляд питань співвідношення між процесом навчання й процесом творчої діяльності студентів. Важливим завданням є розвиток творчості особистості студента, формування професійної здатності з її особливою

цінністю, що зумовлює рівень навчально-творчих досягнень, котрий перш за все наочно визначається рівнем виконаних завдань (художньою структурою композицій графічного аркуша, тобто творчого добутку). Отже, на даному етапі в основному творчо виконується графічна композиція з її художньо-образним ладом, змістовною виразністю.

У розглянутій методичній системі "навчання – пізнання – учіння – творчість" навчально-творчі завдання за модульною технологією художньо-графічної підготовки студентів спрямовані на формування системи композиційно-графічних умінь як наявності професійної здатності вчителя образотворчого мистецтва. Способи організації такого роду настільки ж нескінченні, як нескінченно саме мистецтво й життєвий матеріал художньо-графічного освоєння. Окреслена методика художнього навчання творчо-аналітична за своїм характером. Вона створює необхідні дидактичні умови для наступного, синтетичного за змістом етапу навчання – пізнання, пов'язаного з художньо-графічною структурою творчості. Для наукового розгляду залишаються ще питання формування композиційного мислення студентів у процесі створення графічних аркушів у техніках друкованої графіки, декоративної композиції в гобелені, кераміці, художній обробці паперу та інших навчальних мистецьких дисциплін спеціалізації за вибором студента.

Використана література:

1. *Бабанський Ю. К.* Оптимізація навчально-виховного процесу-важлива умова підвищення ефективності і якості роботи школи / Ю. К. Бабанський // Радянська школа. – 1976. – № 12. – С. 16-24.
2. *Коновець С. В.* Теоретичні і методичні основи творчого розвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах : автореферат дисертації ... доктора педагогічних наук / С. В. Коновець. – К., 2012.
3. *Мистецтво у розвитку особистості : монографія / за ред., передмова та післямова Н. Г. Ничкало. – Чернівці : Зелена Буковина, 2006.*
4. *Падалка Г. М.* Русійні сили художнього розвитку особистості / Г. М. Падалка // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей : зб. матеріалів VI мистецько-педагогічних читань пам'яті професора О. П. Рудницької. – Чернівці : Зелена Буковина, 2010. – С. 46-52.
5. *Пастырь И. В.* Креативность познания композиции изобразительного искусства / И. В. Пастырь. – Измаил, 2005.
6. *Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей : зб. матеріалів VI мистецько-педагогічних читань пам'яті професора О. П. Рудницької. – Чернівці : Зелена Буковина, 2010.*
7. *Радкевич В. О.* Педагогічні умови розвитку професійної культури педагогів ПХНЗ / В. О. Радкевич // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей : зб. матеріалів VI мистецько-педагогічних читань пам'яті професора О. П. Рудницької. – Чернівці : Зелена Буковина, 2010. – С. 39-46.
8. *Резніченко М. І.* Художня графіка : навчальний посібник / М. І. Резніченко, Я. М. Твердохлібова. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2011.
9. *Рудницька О. П.* Педагогіка: загальна та мистецька : навчальний посібник / О. П. Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2005.
10. *Семиченко В. А.* Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модульный курс психологии. Модуль "Направленность". (Лекции, практические занятия, задания для самостоятельной работы) / В. А. Семиченко. – К. : Миллениум, 2004.

Твердохлібова Я. Композиційна діяльність студентів в процесі художественно-графічної підготовки учителів изобразительного искусства

В статті обозначены проблемные вопросы формирования и развития композиционной способности студентов в процессе художественно-графической подготовки учителей изобразительного искусства. Обосновывается мысль о том, что графическая композиция выступает как важнейший дидактический инструментальный формирования профессиональной способности, компетентности личности и развития ее творческого потенциала. Композиционная деятельность студентов при изучении основ художественной графики рассматривается с позиций инновационной дидактической технологии художественного обучения., содержание которой обеспечивает реализацию принципа фундаментализации процессу

професіоналізації. Композиційна діяльність студентів розглядається з позицій особистісно-орієнтованого підходу і функцій педагогіки мистецтва, художньої дидактики, поетапно цільового протікання процесу оволодіння основами мистецтва графіки в системі педагогічного виховання. В статті обзначено зміст педагогічного процесу, який детермінується такими складовими його моделі як: передкомунікативність (навчання – знання), комунікативність (навчання – вчення) і посткомунікативність (вчення – творчість), що і розкриває сутність характеристики моделі педагогічного управління процесом композиційної діяльності студентів. Образовательна модульна технологія "навчання – знання – вчення – творчість" розглядається як динамічний процес професіоналізації, який виступає як педагогічний інструментарій формування професійної здатності студента до виконання завдань художньо-графічної діяльності на якісному рівні, в тому числі і створенні виразної композиції засобами графіки.

Ключові слова: художньо-графічна підготовка, професійна здатність, компетентність, композиційна діяльність, творчість, дидактичні умови.

Tverdohlibova Y. Compositional activities students during art-graphic teachers training of fine arts.

The article deals with the problems concerning the formation and development of compositional ability students in the process of artistic and graphic preparation of students. The author proposes that the graphic composition is an important didactic tools in building professional capacity, competence and personality of its creative potential. Composite activity of students in the study of the foundations of the art graphics to include innovative technologies artistic training to realize the principle fundamentalization of professional education. Composite activity of students considered in determining student-oriented approach from the standpoint of art and art pedagogy and didactics phased focused its occurrence during the development of the foundations of the art graphics in the system of teacher education. In the article the content of communication, which is determined by such elements as for – communication (education – knowledge), communicative (teaching – learning) and postcommunication (learning – creativity), revealing the essential characteristics of the model of pedagogical management process composition of students.

Keywords: art and graphic preparation, formation of professional competence, professional ability, compositional activity, didactic conditions

УДК 37.016:7]:069.538

Труш В. М.

МУЗЕЙНИЙ ПУТІВНИК ДЛЯ ДІТЕЙ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ РЕСУРС ХУДОЖНЬОГО НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

У статті проаналізовано актуальні завдання сучасної музейної педагогіки; представлено розуміння музейної педагогіки як процесу культурної самоідентифікації особистості через включення в історико-культурний простір музею; доведено, що інструментом педагогічного впливу на особистість виступає феноменальність музейного культурного середовища; обґрунтовано концептуальні основи проектування музейного путівника для дітей як ефективного ресурсу їх художнього навчання і виховання: на прикладі підготовки видання "Софія Київська: перша зустріч" показано методи та форми цілеспрямованого формування мотивування дітей до освоєння надбань вітчизняного мистецтва.

Ключові слова: музейна педагогіка, художнє навчання і виховання, музейний путівник.

Музейне навчання є одним з найважливіших напрямків організації художнього навчання дітей. Останнє обумовлене, по-перше, розглядом навчальної екскурсії в музеї